

Облік і оподаткування

УДК 657.47:005.21:631.1

DOI [https://doi.org/ 10.5281/zenodo.15791156](https://doi.org/10.5281/zenodo.15791156)

**Стратегічний управлінський облік у системі управління витратами
агробізнесу: напрями інтеграції та розвитку**

Яловега Людмила Василівна

к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Полтавський державний аграрний університет, 36003, Україна, м. Полтава,
вул. Сковороди 1/3, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5351-545X>

Верезуб Олександр Валерійович

здобувач, Полтавський державний аграрний університет,
36003, Україна, м. Полтава, вул. Сковороди 1/3,
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-1371-8471>

Прийнято: 19.06.2025 | Опубліковано: 29.06.2025

***Анотація.** В умовах еволюційного розвитку агробізнесу, активізації процесів цифрової трансформації та зростання значущості екологічних і соціальних чинників виникає об'єктивна необхідність переосмислення методологічних підходів до управління витратами. Традиційні методи обліку й контролю дедалі менше відповідають вимогам стратегічного управління в умовах високої динаміки та багатовекторності зовнішнього середовища. Метою дослідження є обґрунтування комплексного підходу до класифікації та аналітики витрат, що сприяє інтеграції багатовимірних параметрів управлінських рішень та адаптації аграрних підприємств до зовнішніх викликів, а також підвищенню їхньої конкурентоспроможності в контексті сталого*

розвитку. Методологічну основу дослідження становить синтез сучасних концепцій стратегічного управління, цифрових інструментів та ESG-принципів як новітніх орієнтирів оцінювання ефективності використання ресурсів. **Результати дослідження** відображають розроблення концептуального інструментарію, що уможливорює трансформувати традиційний облік витрат у багатовимірну систему, зорієнтовану на прогнозування, стратегічне планування та врахування нефінансових показників. Доведено, що впровадження цифрових платформ є визначальним чинником підвищення прозорості управлінських процесів і оперативності ухвалення управлінських рішень. Окрему увагу приділено впливу зовнішніх екологічних і соціальних детермінант на структуру витрат, що суттєво розширює функціональне поле управлінського обліку. Водночас ідентифіковано ключові виклики щодо впровадження зазначених підходів, з-поміж яких – недостатній рівень цифрової грамотності персоналу та обмежена інтегрованість інформаційних систем аграрних підприємств. **Висновки.** Інноваційний багатовимірний підхід до класифікації та управління витратами створює концептуальне підґрунтя для забезпечення сталого розвитку аграрних підприємств і зміцнення їхніх конкурентних переваг в умовах ринкової турбулентності. Його практична реалізація сприяє раціоналізації використання ресурсного потенціалу, підвищенню інвестиційної привабливості підприємств та інтеграції в сучасне цифровізоване економічне середовище. Для досягнення очікуваних ефектів стратегічного управління витратами доцільним є зосередження уваги адміністративного менеджменту на розвитку цифрової грамотності персоналу, впровадженні інноваційних інформаційно-аналітичних рішень, а також поглибленні міжфункціональної взаємодії між структурними підрозділами підприємства. Перспективи подальших наукових досліджень пов'язані з розробленням адаптивних методик багатовимірного управлінського обліку, зорієнтованих на специфіку аграрного виробництва, а також з удосконаленням системи ESG-індикаторів, призначених для комплексного моніторингу економічної, екологічної та

соціальної результативності функціонування вітчизняних сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: витрати, управління витратами, агробізнес, багатовимірний підхід, цифрові технології, ESG-індикатори, стратегічний управлінський облік, сталий розвиток, інновації.

Strategic Management Accounting in the Cost Management System of Agribusiness: Directions for Integration and Development

Liudmyla Vasylivna Yaloveha

PhD in Economics, Associate Professor, Department of Accounting and Taxation,
Poltava State Agrarian University, 36003, Ukraine, Poltava, Skovorody Str. 1/3,
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-1371-8471>

Oleksandr Valeriiovych Verezub

Postgraduate Researcher, Poltava State Agrarian University, 36003, Ukraine, Poltava,
Skovorody Str. 1/3, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-1371-8471>

Abstract. *In the context of the evolutionary development of agribusiness, the intensification of digital transformation processes, and the growing importance of environmental and social factors, there is an objective need to reconsider methodological approaches to cost management. Traditional accounting and control methods are increasingly misaligned with the demands of strategic management in a highly dynamic and multifaceted external environment. This study aims to justify a comprehensive approach to cost classification and analysis that supports the integration of multidimensional parameters into managerial decision-making, facilitates the adaptation of agricultural enterprises to external challenges, and enhances their competitiveness within the framework of sustainable development. The methodological basis of the research integrates contemporary concepts of strategic*

*management, digital tools, and ESG principles as the latest benchmarks for assessing the efficiency of resource use. The research results present the development of a conceptual toolkit that transforms traditional cost accounting into a multidimensional system oriented towards forecasting, strategic planning, and the inclusion of non-financial indicators. It is demonstrated that the implementation of digital platforms is a key factor in enhancing transparency in management processes and improving the timeliness of managerial decision-making in the agricultural sector. Particular attention is given to the impact of external environmental and social determinants on cost structures, which significantly expands the functional scope of management accounting. At the same time, key challenges in implementing these approaches are identified, including insufficient digital literacy among personnel and the limited integration of information systems in agricultural enterprises. **Conclusions.** An innovative multidimensional approach to cost classification and management forms a conceptual foundation for ensuring the sustainable development of agricultural enterprises and strengthening their competitive advantages in a turbulent market environment. Its practical implementation contributes to the rational use of resource potential, the enhancement of enterprise investment attractiveness, and integration into the modern digital economy. To achieve the expected outcomes, it is advisable to focus managerial attention on improving the digital literacy of personnel, implementing innovative information and analytical solutions, and deepening cross-functional interaction among enterprise departments. Future research prospects include the development of adaptive methodologies for multidimensional management accounting that consider the sector-specific characteristics of agribusiness, as well as the improvement of ESG indicator systems for monitoring the economic, environmental, and social performance of domestic agricultural enterprises.*

Keywords: *costs, cost management, agribusiness, multidimensional approach, digital technologies, ESG indicators, strategic accounting, sustainable development, innovations.*

Постановка проблеми. Аграрний сектор у сучасних умовах зазнає глибоких трансформаційних змін під впливом чинників зовнішнього середовища, з-поміж яких домінують інтенсивна цифровізація, посилення екологічних регуляторних вимог і зростання соціальних очікувань. Такі виклики актуалізують необхідність перегляду підходів до стратегічного управління сільськогосподарськими підприємствами з урахуванням інноваційного розвитку, екологічної відповідальності та соціальної орієнтованості як невід’ємних елементів системи прийняття управлінських рішень. Вплив зазначених тенденцій зумовлює зміну господарської парадигми та формує нові вимоги до управлінських процесів на всіх організаційних рівнях. У цьому контексті традиційні системи обліку та контролю витрат дедалі частіше демонструють обмежену ефективність у забезпеченні стратегічного управління в умовах динамічного ринкового середовища та зростаючої конкурентної напруги. Відтак особливої ваги набуває впровадження інноваційних підходів до класифікації витрат та управління ними, орієнтованих на інтеграцію екологічних, соціальних і технологічних складників діяльності суб’єктів аграрного бізнесу. Недостатній рівень інтеграції цифрових технологій і обмежене впровадження принципів сталого розвитку негативно впливають на ефективність управлінських рішень, спричиняючи втрату стратегічних конкурентних переваг сільськогосподарських підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика управління витратами в аграрних підприємствах і їх облікового відображення посідає важливе місце в сучасних економічних дослідженнях, що зумовлено складністю функціонування аграрного сектору в умовах трансформаційних змін економічного середовища, посилення глобальної конкуренції, а також зростанням вимог до ефективного використання ресурсного потенціалу. У вітчизняній і зарубіжній науковій літературі багатогранно розкривається економічна сутність категорії «витрати», висвітлюються методологічні підходи до їх класифікації, планування, обліку та контролю. Значна увага приділяється

удосконаленню систем обліку, що мають на меті оптимізацію структури витрат і підвищення ефективності виробничої діяльності підприємств (Ф. Бутинець [1], С. Голов, Л. Гуцаленко, В. Дерій, М. Огійчук, Л. Шевців, А. Мілька [7]). При цьому українські дослідники наголошують на специфіці аграрного виробництва, яка потребує адаптації загальноекономічних концепцій до особливостей галузей рослинництва й тваринництва, з урахуванням сезонності, природно-кліматичних умов, біологічного циклу та чинних нормативно-правових регуляторів (Н. Гончаренко, В. Моссаковський, Д. Фесенко, В. Плаксієнко, Т. Маренич, О. Лега [5]). Зростаюча актуальність цифрової трансформації обліку й управління витратами в аграрному секторі підтверджується результатами сучасних досліджень, у яких акцентовано увагу на запровадженні ERP-систем, засобів бізнес-аналітики, інструментів штучного інтелекту як ключових чинників підвищення оперативності управлінських рішень і адаптаційної спроможності підприємств (С. Іваненко [2], Т. Смирнова [8]). Водночас фіксується недостатній рівень цифровізації агропромислового комплексу України, що актуалізує потребу в розвитку цифрових компетентностей управлінського персоналу, удосконаленні освітніх програм та розробленні галузевих стандартів обліку, орієнтованих на вимоги цифрової економіки. Зарубіжні наукові дослідження (R. Kaplan, D. Norton [12]; J. Horngren, T. Foster [13]) репрезентують нові підходи до стратегічного контролю, заснованого на інтеграції фінансових і нефінансових показників, а також сучасні методи калькулювання витрат, зокрема аналіз ланцюга створення цінності «Value Chain Analysis», облік витрат за життєвим циклом продукції «Life Cycle Costing», цільове калькулювання «Target Costing», що розглядаються як ефективні інструменти підтримки управлінських рішень в умовах ринкової турбулентності (M. Porter [14], R. Cooper [15]).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз сучасних наукових досліджень і публікацій у сфері обліку та управління витратами в аграрних підприємствах свідчить про наявність низки

концептуальних і методологічних прогалин, що потребують поглибленого наукового опрацювання. Зокрема, відчутною є відсутність комплексного системного підходу до класифікації витрат із урахуванням специфіки аграрного виробництва, яке характеризується біологічними циклами, сезонністю та впливом природно-кліматичних факторів. Існуючі методики калькулювання собівартості продукції виявляють недостатню адаптованість до галузевих особливостей національного аграрного сектору, що негативно позначається на точності витратного аналізу та ускладнює процес ухвалення ефективних управлінських рішень [9]. Крім того, недостатньо реалізований потенціал інтеграції стратегічного управлінського обліку з системами управління витратами, особливо з огляду на активну цифровізацію господарських процесів та впровадження інноваційних технологічних рішень. Відсутність єдиного методологічного підґрунтя для цифрової трансформації облікових систем у сільському господарстві суттєво обмежує адаптивність управлінських структур і знижує оперативність прийняття рішень в умовах динамічного зовнішнього середовища [10]. Нерозв'язаність означених проблем обумовлює актуальність формування цілісної, науково обґрунтованої методології комплексного управління витратами в аграрних підприємствах. Така методологія має інтегрувати біологічні, технологічні та цифрові аспекти господарської діяльності та бути спрямованою на забезпечення конкурентоспроможності, економічної результативності та стійкого розвитку аграрного сектору в умовах цифрової економіки й глобальних викликів сталого розвитку.

Формулювання цілей статті. Метою статті є поглиблення теоретико-методологічних засад стратегічного управління витратами аграрних підприємств в умовах цифрової трансформації, активізації інноваційних процесів і зростання вимог до забезпечення сталого розвитку. Особлива увага приділяється обґрунтуванню концепції багатовимірної класифікації витрат, яка враховує галузеву специфіку сільського господарства та виклики сучасного економічного середовища. У центрі дослідження – інтеграція стратегічного управлінського

обліку з цифровими аналітичними інструментами й принципами ESG-орієнтації, що сприяє побудові прозорої, стійкої та результативної системи управління витратами аграрних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Витрати, як один із ключових факторів формування фінансових результатів, набувають багатовимірного змісту – не лише як економічна категорія, а й як стратегічний індикатор ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства. У цьому контексті особливої актуальності набуває трансформація підходів до обліково-аналітичного забезпечення процесів управління витратами, що передбачає впровадження стратегічно орієнтованих інструментів, здатних забезпечити цілісне розуміння причинно-наслідкових зв'язків, динаміки та довгострокових наслідків витратних процесів. Одним із ключових інструментів такої трансформації виступає стратегічний управлінський облік, функціональна роль якого полягає у підвищенні адаптивності управлінських рішень, стимулюванні інноваційного розвитку підприємства та формуванні передумов для забезпечення його стійкої конкурентоспроможності в умовах мінливого економічного середовища [3]. У цьому аспекті стратегічний управлінський облік розглядається як складник системи довгострокового планування, що забезпечує можливість стратегічної оцінки витрат, побудови логічних взаємозв'язків між витратами, ресурсним забезпеченням, очікуваними результатами та створеною економічною цінністю.

Витрати, що формуються в аграрному виробництві, характеризуються високим ступенем економічної неоднорідності, що ускладнює їх уніфіковану інтерпретацію та зумовлює потребу в науково обґрунтованій систематизації. Ефективне управління цим складним інформаційно-аналітичним масивом можливе лише за умови формування методологічних підходів, що поєднують галузеву специфіку з довгостроковими стратегічними орієнтирами підприємства [6]. У сучасних умовах удосконалення системи управління витратами в аграрному секторі потребує якісного переходу від традиційних облікових

практик до інтеграції стратегічних управлінських інструментів, орієнтованих на багатовимірну діагностику витратних процесів. Упровадження стратегічного управлінського обліку розширює функціональні можливості облікової системи, трансформуючи її з інструмента фіксації господарських операцій у потужний механізм стратегічного аналізу.

Основними завданнями такого підходу є: комплексна оцінка зовнішнього та внутрішнього середовища, встановлення причинно-наслідкових зв'язків між витратами і реалізацією стратегічних цілей, моделювання альтернативних сценаріїв розвитку підприємства, а також аналіз впливу інноваційних, екологічних і соціальних чинників на структуру витрат. У результаті формується аналітична платформа, яка забезпечує інформаційно-аналітичну підтримку управлінських рішень щодо визначення пріоритетних напрямів інвестування, модернізації технологічної бази, оптимізації ресурсного навантаження, розвитку мережевої кооперації та мінімізації стратегічних ризиків. Наразі одним із ключових чинників підвищення ефективності управлінських процесів у межах стратегічного управлінського обліку виступає цифровізація облікової інфраструктури, що перетворюється на системоутворювальний елемент сучасного управлінського інструментарію. Використання інтегрованих цифрових рішень, зокрема ERP-систем, бізнес-аналітичних платформ, технологій оброблення великих даних, забезпечує безперервний збір, обробку та інтерпретацію інформації про витрати в режимі реального часу. Така цифрова трансформація сприяє створенню єдиного інформаційного середовища, що поєднує фінансові, операційні та стратегічні параметри діяльності суб'єкта господарювання. Це, насамперед, забезпечує прозорість витратних процесів, пришвидшує управлінські реакції, підвищує точність стратегічного прогнозування та відкриває нові можливості для зростання економічної результативності на внутрішньогосподарському рівні.

В умовах трансформації економічного середовища формування ефективної системи стратегічного обліку в аграрному секторі набуває особливої

актуальності, з огляду на необхідність переходу до моделей управління, орієнтованих на створення довгострокової цінності. У цьому контексті важливого значення набуває імплементація принципів ESG (Environmental, Social, Governance) у стратегічний управлінський облік [11]. Інтеграція ESG-факторів трансформує традиційний підхід до обліку витрат у багатовимірну систему оцінювання ефективності використання ресурсів, яка охоплює витрати на екологічну модернізацію виробництва, адаптацію до кліматичних змін, розвиток людського капіталу та соціальної інфраструктури.

Стратегічний облік, побудований на засадах ESG, виступає інформаційною основою для формування прозорої, відповідальної та стійкої системи управління, що відповідає інтересам широкого кола стейкхолдерів – як внутрішніх, так і зовнішніх [4]. Разом із тим, упровадження стратегічного управлінського обліку в практику аграрних підприємств супроводжується низкою інституційних і технологічних бар'єрів. З-поміж яких – низький рівень цифрової готовності аграрних суб'єктів господарювання, обмеженість професійних компетентностей у сфері аналітичного обліку, фрагментарність інформаційної інфраструктури та дефіцит стратегічного мислення в управлінських сферах. Подолання зазначених викликів потребує комплексної модернізації внутрішніх бізнес-процесів, розвитку системи безперервної професійної освіти, глибокої інтеграції аграрної освіти з цифровими технологіями, а також формування сприятливого інституційного середовища, орієнтованого на інновації, соціальну відповідальність та досягнення довгострокової економічної ефективності.

Окремої уваги заслуговує вплив організаційно-правової форми підприємства на конфігурацію системи стратегічного управлінського обліку. Так, малі фермерські господарства, кооперативи, приватні підприємства або вертикально інтегровані агрохолдинги функціонують у відмінних управлінських середовищах, що зумовлює потребу в розробленні адаптованих облікових моделей залежно від масштабів діяльності, рівня централізації управління,

складності організаційної структури, системи внутрішнього контролю та інформаційно-аналітичних потреб управлінської звітності. Крім того, регіональні особливості функціонування аграрних підприємств – зокрема вартісні характеристики ресурсів, наявність логістичної інфраструктури, рівень транспортної доступності, специфіка земельного фонду та природно-кліматичні умови – суттєво впливають на структуру витрат. У зв'язку з цим стратегічний управлінський облік повинен мати децентралізований і гнучкий характер, що дозволяє враховувати просторову диференціацію виробничих процесів і забезпечувати прийняття рішень із урахуванням локальної специфіки агровиробництва.

Однією з ключових проблем, що ускладнює ефективну побудову системи стратегічного управлінського обліку в аграрному секторі, є термінологічна невизначеність у вітчизняному науковому та нормативно-правовому просторі. Зокрема, неоднозначне вживання термінів «витрати» і «затрати», «витрати виробництва» та «витрати на виробництво» створює ризики фрагментації методологічних підходів, ускладнює міждисциплінарну комунікацію та перешкоджає уніфікації облікових процедур. Вирішення цієї проблеми вимагає гармонізації понятійного апарату на основі синергії наукових шкіл, професійної спільноти та регуляторних органів, що уможливають сформувати концептуально цілісну платформу стратегічного обліку з урахуванням вимог сталого розвитку агросектору. Водночас стратегічний управлінський облік у сільському господарстві перестає бути виключно інструментом контролю; він трансформується у засіб раціонального ресурсокористування, реалізації принципів ESG та досягнення цілей сталого розвитку. Актуалізація системи управлінського обліку передбачає не лише цифрову трансформацію й упровадження технологічних інновацій, але й методологічну переорієнтацію на глибший, багатовимірний аналіз інформації про витрати. У цьому контексті класичні підходи до класифікації витрат втрачають свою релевантність, оскільки не охоплюють екологічні, соціальні, управлінські й інноваційні аспекти, які

наразі стають критично важливими.

Відповіддю на ці виклики є формування багатовимірної класифікаційної моделі витрат, що дозволяє структурувати обліково-аналітичну інформацію за стратегічними вимірами – такими як час, ризик, стійкість, інноваційність, екологічна та соціальна відповідальність. Запропонована модель, рис. 1, виступає концептуальним підґрунтям стратегічного управлінського обліку, орієнтованого на досягнення довгострокової результативності, гнучкості, адаптивності та аналітичної релевантності. Такий підхід забезпечує перехід від традиційного лінійного аналізу до аналітико-динамічного осмислення витрат як стратегічного активу, що є реакцією на потреби стратегічного мислення в сучасному аграрному секторі.

Рис. 1. Багатовимірна модель класифікації витрат

*Джерело: розроблено авторами

Відтак підґрунтям багатовимірної моделі виступають методологічні категорії, що трактують витрати не лише як елемент собівартості, а як багатокомпонентний ресурсний індикатор, який відображає стратегічну спрямованість управлінських рішень. Одним із ключових вимірів такої моделі є стратегічна значущість витрат, що передбачає оцінювання їхнього впливу на досягнення довгострокових цілей та ініціатив. Особливу увагу варто приділяти витратам, пов'язаним із інноваціями, цифровізацією, екологічними технологіями та розвитком людського капіталу, які справляють мультиплікативний ефект на майбутню вартість підприємства.

Другий вимір багатовимірної моделі класифікації витрат охоплює джерела їх виникнення, включаючи операційні, інвестиційні та фінансові компоненти. Такий функціональний підхід дозволяє класифікувати витрати за їх природою, відображаючи причинно-наслідкові зв'язки між фінансовими потоками та стратегічними цілями підприємства, а також ідентифікувати трансформаційні процеси бізнес-моделі. Особливого значення набуває критерій контрольованості витрат, який базується на рівні управлінського впливу центрів відповідальності. Це особливо актуально для аграрного сектору, де висока невизначеність і зовнішні ризики зумовлюють необхідність децентралізованих і адаптивних моделей управління.

Інтеграція впливу витрат на досягнення цілей сталого розвитку в аналітичні процеси є принципово новим етапом еволюції управлінського обліку, що ґрунтується на синергії економічних, екологічних і соціальних складників господарської діяльності. Особлива увага приділяється витратам, пов'язаним із ESG-ініціативами, які структуровані та інтегровані в систему нефінансової звітності. Поєднання зазначених стратегічних вимірів у межах єдиної обліково-аналітичної платформи формує багатопланову систему стратегічної оцінки витрат, рис. 2.

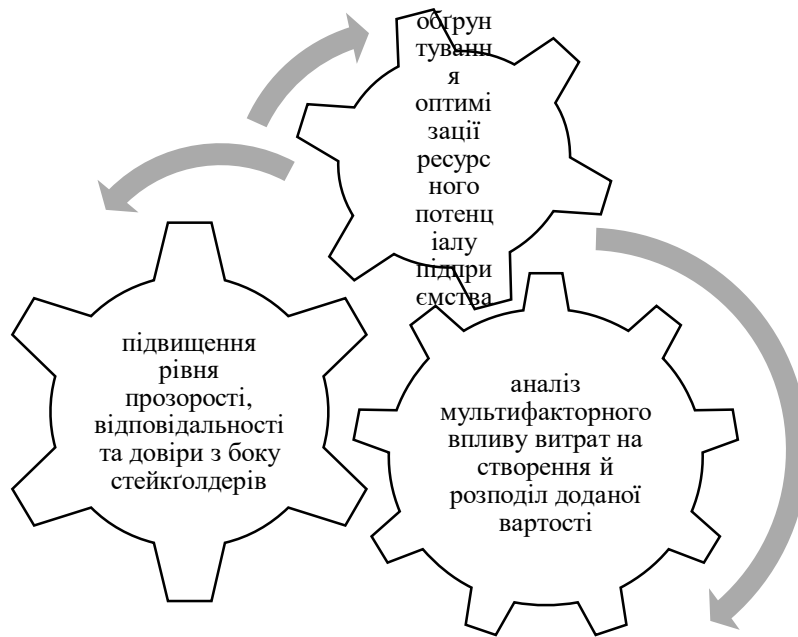

Рис. 2. Ключові складники багатoshарової системи стратегічної оцінки витрат обліково-аналітичної платформи

*Джерело: розроблено авторами

Крім того, така система відкриває можливість цифрового моделювання альтернативних сценаріїв розвитку підприємства в умовах зростаючої невизначеності та мінливості зовнішнього середовища.

Інструментарій упровадження концепції багатовимірної класифікації витрат включає низку взаємопов'язаних функціональних компонентів. Зокрема, матриця стратегічної значущості витрат виступає засобом ієрархізації за критерієм впливу на досягнення ключових цілей, що дозволяє раціонально розподіляти ресурси та зосереджуватися на пріоритетних напрямках розвитку. Модель «контрольованість – значущість» використовується як методологічна основа для побудови ефективної структури центрів відповідальності з урахуванням рівня управлінського впливу та стратегічної вагомості витрат, що сприяє посиленню управлінської координації та ефективному делегуванню повноважень. Особливої уваги потребує процес картування ESG-витрат, який передбачає їх інвентаризацію, структурування та інтеграцію до нефінансової

звітності, у відповідності до принципів сталого розвитку. У поєднанні з бізнес-аналітичними панелями (BI-дашбордами), що забезпечують багатовимірний моніторинг витрат у режимі реального часу, це створює передумови для своєчасного реагування на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Відтак концепція багатовимірної класифікації витрат відкриває нову парадигму стратегічного управлінського обліку – орієнтовану на створення довгострокової вартості, посилення стійкості аграрного бізнесу, підвищення його конкурентоспроможності та інтеграцію у глобальні сталі ланцюги створення цінності. Вона формує концептуальну та методологічну основу для підготовки нової генерації фахівців з обліку та оподаткування, здатних забезпечити інтелектуальний супровід трансформацій аграрного сектору на засадах сталого розвитку, цифровізації та інноваційної орієнтації.

Висновки. Запропонована багатовимірна модель класифікації витрат у аграрному виробництві є значущою методологічною інновацією, що враховує ключові параметри: стратегічну значущість, рівень контрольованості, джерела виникнення витрат та їхній вплив на сталий розвиток відповідно до принципів ESG. Цей підхід формує цілісну аналітично-управлінську платформу, яка забезпечує комплексний аналіз витрат як стратегічного активу, інвестованого у створення довгострокової вартості підприємства. Інтеграція сучасних цифрових технологій, зокрема BI-дашбордів, суттєво підвищує адаптивність і ефективність управлінських рішень в умовах високої мінливості та складності аграрного бізнесу. Авторське обґрунтування багатовимірної моделі класифікації витрат становить ядро трансформації стратегічного управлінського обліку. Наукова новизна полягає у визначенні ключових методологічних параметрів цієї класифікації – стратегічної значущості, ступеня контрольованості, джерел походження витрат та їх впливу на сталий розвиток згідно з міжнародними стандартами нефінансової звітності. Це створює умови для стратегічно обґрунтованого ресурсного планування, моделювання альтернативних сценаріїв розвитку та формування довгострокової вартості аграрних підприємств.

Водночас успішна реалізація концепції вимагає подолання значних бар'єрів, пов'язаних із низьким рівнем цифрової зрілості підприємств і дефіцитом кваліфікованих управлінських кадрів, що актуалізує необхідність подальших досліджень у сфері цифрової трансформації та розвитку професійних компетенцій. Отже, багатовимірна модель класифікації витрат виступає ключовим інструментом формування стійких, інноваційно орієнтованих і соціально відповідальних аграрних підприємств, здатних ефективно реагувати на глобальні економічні та екологічні виклики сучасності.

Список використаних джерел

1. Бутинець Ф. Ф. Витрати виробництва та їх класифікація для потреб управління. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2012. № 1. С. 11–18.

2. Іваненко С. В. *Впровадження цифрових технологій у системі управління витратами агропідприємств. Інформаційні технології і облік*. 2022. №2. С 15–22.

3. Коваленко О. В. *Стратегічний управлінський облік в аграрних підприємствах України: теорія і практика. Агропромисловий комплекс: економіка і управління*. 2020. №3. С. 45–53.

4. Лега О. В., Прийдак Т. Б., Яловега Л. В., Черноусов О. І., Шеїн Є. С. Собівартість, ціна і стійкість бізнесу: новий підхід до оцінки ризиків з урахуванням ESG-факторів. *Актуальні проблеми сталого розвитку*. 2025. Том 2. № 2. С. 95–104. URL:[file:///C:/Users/1/Downloads/10%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/1/Downloads/10%20(2).pdf)

5. Лега О. В., Яловега Л.В. Управлінський облік витрат виробництва в умовах автоматизованої обробки інформації. *Актуальні проблеми інноваційної економіки. Всеукраїнський науковий журнал*. 2016. №2. С. 75 – 80.

6. Ляшенко Г., Овсяннікова В. Витрати підприємства та управління ними. *Економіка та суспільство*. 2022. № 45. URL:<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-27>

7. Педченко Н., Тітенко Л., Мілька А., Артюх-Пасюта О., Тітенко Ю. Сутність та економічний зміст витрат підприємства: сучасний погляд. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки»*. 2023. 1 (107). С. 29–36. [URL:https://doi.org/10.37734/2409-6873-2023-1-4](https://doi.org/10.37734/2409-6873-2023-1-4)
8. Смирнова Т. І. *Перспективи використання штучного інтелекту для оптимізації обліку витрат в агросекторі. Аграрна наука України*. 2023. №1. С. 12–19.
9. Яловега Л. В. Проблематика обліку витрат і калькулювання собівартості продукції молочного скотарства. *Ефективна економіка*. 2019. № 11. [URL:http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7427](http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7427). DOI: [10.32702/2307-2105-2019.11.75](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.11.75).
10. Яловега Л. В., Лега О. В., Прийдак Т. Б. Обліково-аналітична система суб'єктів господарювання: теоретичні аспекти, складові та методологічне забезпечення. *Причорноморські економічні студії*. 2022. № 78. [URL:http://bses.in.ua/journals/2022/78_2022/22.pdf](http://bses.in.ua/journals/2022/78_2022/22.pdf)
11. Яловега Л. В., Черній Д. В. Управління корпоративною соціальною відповідальністю інноваційно орієнтованого підприємства: стратегічний підхід у контексті сталого розвитку. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 11. [URL:https://doi.org/10.5281/zenodo.15564981](https://doi.org/10.5281/zenodo.15564981)
DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15564981>
12. Kaplan R. S., Norton D. P. *The Balanced Scorecard: Translating Strategy into Action*. Harvard Business School Press. 1996. [URL:https://books.google.com.ua/books?id=0tjRLqFH830C&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false](https://books.google.com.ua/books?id=0tjRLqFH830C&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false)
13. Horngren C., Datar S., Foster G. *Cost Accounting: a Managerial Emphasis*. Pearson Education. 2006.
14. Porter M. E. *Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance*. Free Press. 1985. New York, 557 с.
15. Cooper R., Kaplan R. *The Design of Cost Management Systems: Text, Cases*,

and Readings. Prentice Hall. 1996., 580 с.

16. Camp R. C. *Benchmarking: The Search for Industry Best Practices that Lead to Superior Performance. ASQC Quality Press. 1989.*